

Международен туризъм по поморийски

На времето по всички ескурзоводски справочници се пишеше, че първите регистрирани туристи на Слънчев бряг са чехите. Това е някъде в края на петдесетте години. По същото време нашите западни братя славяни се появиха и край родното Поморие, в къмпинг „Европа“. Рядко можеше да се види някой от тях да се разхожда из градчето, както се знае, деня прекарваха на плажа, а вечерите около бутилка „Слънчев бряг“.

АМБУЛАНТНА ТЪРГОВИЯ ОТ СИВАТА СОЦИКОНОМИКА

Чешкото присъствие по-скоро можеше да се забележи по местните жители, най-вече по девойките. Много от тях носеха широки надиплени поли с найлонови фусти под тях и найлонови чорапи, купени от майки и лели, работещи на Слънчев бряг като камариерки, именно от чешки туристи. Тази амбуланта търговия от сивата социкономика е добре позната на всички от онова време, нейният най-голям разцвет под кодовото име „куфарна“ се свързва с първите години на промяната и с пътуванията на нашенци до Турция и Югославия. В летата, за които става дума, нейни радатели по нашето Черноморие бяха основно чехите и най-вече поляците. В едно от тях, преди да вляза в казармата, майка ми държеше павилион в къмпинг „Европа“, където продаваше плодове, зеленчуци, сирене, луканка, халва, алкохол, цигари и разни други тогавашни нашенски стоки от първа и непърва необходимост. Туристи, посещаващи описания „минимаркет“, също й предлагаха да

купи нещо чешко. Един прекрасен ден тя каза, че ми е донесла лятно костюмче от ярко десиниран памучен плат – къси панталонки и риза с къс ръкав. Аз естествено щастлив и горд дефилирах в него вечер по главната улица на градчето, където навремето по традиция се разхождваше почти цялото население на Поморие. Чувствах се красив и неотразим, както обикновено се чувства човек в най-ранна младост. Какво бе учудването ми и как страшно се забавлявах и смях над себе си, когато след години видях в една пражка витрина споменатия шедьовър на чешката конфекция с надпис „мъжка лятна пижама“!

ПЪРВИТЕ ЧЕХИ В ПОМОРИЕ

Първите дошли на почивка в родното градче чехи бяха служители на железниците. Годината беше историческата шейст и осма, не знам каква организация ги беше поела, „Балкантурист“ се появи доста по-късно, но си спомням, че бяха подбрали по-прилични къщи, сред които бе попаднал и бащиният ми дом. Друг повод за усмивки сега, защото днес тази къщурка е като

колиба сред изникналите монструми наоколо. На всичкото отгоре тоалетната ни тогава бе на двора, не съм сигурен, но май и с всяващото ужас сред чехите нашенско клекало. Спомням си обаче, че в това интимно кътче от стената ниско стърчеше заострено парче тел, с нанизано на него нарязано на правоъгълничета „Работническо дело“. Горките ни гости, какъв ли шок е било това за тях! На всичко отгоре ги сполетя и нелеката съдба да не могат да си заминат, да се тревожат какво ли става с близките им, след като Чехословакия се напълни с руски танкове. В тези непредвидени дни те бяха, естествено, гости на родителите ми. А аз самият, студент чешка филология, избутал втори курс, семеен с дъщеричка, за първо лято бях на Слънчев бряг – начинаещ и уплашен екскурзовод на чешки групи. Само след няколко години родното Поморие се напълни с чехи и поляци. Появи се „Балкантурист“ с бюро на главната улица, появиха се и първите местни екскурзоводи. По това време бях добил солидно, казано иронично, професионално самочувств-

вие. Че как иначе! Вече преподавах чешки език на бъдещи екскурзоводи в Института по туризъм в Бургас, на няколко пъти бях обиколил с тях България, първият път разказващ, в края на учебната година изпитващ! През летните ваканции пък бях методист с чешки на Слънчев бряг, едно лято дори и главен методист за цялото южно Черноморие. Това значи, че бях изпитвал за работа на Слънчев бряг и бях „проконтролирал“ нивото на езика и качеството на разказите в автобуса на всички чешки екскурзоводи от Обзор до тогава Мичурин. Затова и гледах, признавам, с пренебрежение към всичко туристическо, колеги и групи, извън Слънчев бряг. Тогава и през ум не ми минаваше, че аз, печеният, мога да се хвана на работа като екскурзовод в такава дълбока туристическа провинция, за каквато смятах Поморие. Както и да го приемем, едно си е контакт с туристи и персонал по хотели на Слънчев бряг, друго с хора, напъхани по какви ли не нашенски частни квартири, и с хазяи, повечето от които си нямаха и хал хабер от хотелиерство.

СЪДБАТА СЛЕД ВРЕМЕ С ЛЕКОТА ПРЕЧУПВА НАДМЕННИЯ НИ ПОГЛЕД

Не обиждам и не искам да обидя никого. Всичко, за което ще стане дума, трябва да се приема само и единствено с ирония и насмешка, така както трябва да се гледа на миналото, ако не става ли дума за насилие или смърт. И както обикновено става, съдбата след време с лекота пречупва надменния ни поглед и натрива

вирнатия ни нос. Минаха десетина години, вече живеехме в Пловдив и аз отдавна се бях разделил с мисълта, че мога отново да работя като екскурзовод. В Поморие си ходехме при нашите лете на почивка. Виждах, че из града пъкат чехи, словаци, поляци, познавах и много от екскурзоводите, които ги обслужваха. От любопитство веднъж се заприказвах с бивша колежка от Слънчев бряг как се бачка, аджеба, с туристи по частни квартири. Оказа се, че за същите пари (а те не бяха кой знае колко!) работата е много по-малко. В началото на осемдесетте бях преподавател на чуждестранни студенти, имах голям отпуск и нямаше никакъв проблем да се хвана на работа през лятото. Отдавна бях задоволил лъвската си суета да се киприя из Слънчев бряг, бях се наситил да спя в хотел, да ям и пия по ресторанти, да се забавлявам с приятели в „Ханска шатара“ или в бар „Вариете“, да събирам завистливи погледи като се появя някъде с чешка красавица, или по „Златния Орфей“ със звезда от шоу бизнеса като Ева Пиларова или Хелена Вондрачкова, така че не се и замислих, когато ми преложиха работа за лятото в родното Поморие. До началото на промените (по-точно казано на хаоса) в България изкарахме там няколко чудесни лета. Хем си бях у дома, хем хранех семейството си, хем помагах на родителите си, хем посрещаш приятелите си и най-вече – невероятно се забавлявах. Имаше време за всичко – и за работата, и за плажа, и за гостите си, които са, както се знае, неизбежни лете на морето.

ДНЕС НИКОЙ ЧЕХ НЕ МОЖЕ И ДА СИ ПРЕДСТАВИ, ЧЕ ЩЕ ЛЕТУВА В БЪЛГАРИЯ И ЩЕ СПИ В ЧАСТНА КВАРТИРА,

че ще мъкне багажа си през целия град, че ще ползва тоалетна поне с още пет-шест души, че вечер под отворения му прозорец ще се пържи сафрид и ще се говори шумно. И само това ли? А безбройните номера на така наречените хазяи, за да спестят някоя друга стотинка? Полагах огромни усилия да превъзпитам тези си съграждани, непрекъснато напомнях, че сами са решили да дадат квартира под наем и че трябва да спазват някакви правила. В началото се дразнех, създадох си и излишни конфликти, по-късно махнах с ръка и взех да се забавлявам. Истина е, че за всичко може немотията и липсата на култура на общуване, и най-вече традицията. Че откъде да я вземем тази традиция, като тъкмо нещичко се спретне в България, втурне се някаква я война, я революция или промяна, всичко се смете и хайде отначало. Ако си мислите, че „Балкантурист“ или „Кооптурист“ са плащали кой знае какви пари на тия хорица, лъжете се. Като се сметнат разходите за вода, ток, някоя друга повреда, почти нищичко не им оставаше. И все пак се натискаха да си дават къщите под нем.

ДА ИМАШ МНОГО КУРОРТИСТИ БЕ ВЪПРОС НА ЧЕСТ И ГОРДОСТ

Цяло лято в Поморие, а сигурно е така и до днес навсякъде, където се разчита на туризма, главната тема на разговор и повод за неудържима завист са заетите легла. Спомням се как заради тия пусти заети легла една от най-близките ни и най-обичани приятелки от младостта, умна, интелигентна дама, така ми се разсърди, че дълго не разговаря с мен, дори отказа да ни уважи на големия купон, който с Татяна вдигнахме в местното казино за петдесетгодишнината си. Организацията беше такава, че през зимата представители на споменатите бюро обикаляха града и сключваха договори. Естествено, хазяите се стараеха да покажат домовете си в най-добра светлина – всичко ново, лъскаво, на пода килим и прочие. А идват първите туристи и виждате на пода селска черага от чеиза на

хазайката, масата покрита с найлон, да не се цапа, вместо новите чаршафи и одеяла – стари, пред скъсване. А как им пречееше, че гостите им така често се къпят! Че защо, след като са се къпали в морето, а? Така че, много бойлери постоянно бяха развалени и все трябваше да се разправям. Разбира се, това бяха редки и екстремни случаи. Повечето от хората компенсират скромните условия на дома си със сърдечност и гостоприемство, канеха ги на пържена риба и поморийско вино, възникваха приятелства, които, вярвам, съществуват и до днес. Повод за най-големи вълнения у поморийските „хотелиери“ бяха стаите с три легла. Всеки искаше да са заети и трите, та да изкара някой лев отгоре. За да бъда справедлив, следях по списък кому кога съм дал трима души и ги редувах. Разбира се, верен на балканския си нрав и предан към роднините си, прибегвах към малка хитрост и няколкото мои лели, в чиито къщи настаняха туристи, винаги имаха заети „тройки“, както им казваха. Пред хората им давах по двама, а третия, след като приключеше настаняването на групата, завеждах лично. Стаите с три легла бяха повод хазайките да ме ухахват, да получавам дребни рушвети във вид на прясна риба или най-вече на коняк, тъй като много поморийци работеха в конячния завод, а знаете как ставаха нещата по време на социализма. Някои от тях използваха познанството си

с родителите ми и чрез тях опитвах да ми въздействат, та белким имат често по три заети легла. Прибирам се веднъж и виждам на масата под асмата гостенка, една от хазайките, да си говори с майка ми. Като си тръгна, майка ми взе да се смее.
– Какво иска госпожата, бе мамо? Да ми ходатайстваш за тройка ли? Че тя дава само една спалня?
– Няма да повярваш – смее се мама, – оплака се, че й прашаш все дебелите и че й разтегна пружината на спалнята. Моли те да й прашаш по-слабички.
– Какво? – избухнах в смях и аз. – Че аз разполагам само със списък имена, там не са отбелязани килограмите им, ха-ха!
И все пак, за да запазя доброто име на майка си, която винаги бе готова да помогне всекиму, реших при следващата група, като видях в списъка датите на раждане, да дам на въпросната хазайка млади хора, за които обикновено се предлага, че не са дебелите. Представете си картинката: ранна утрин, пристигам с автобус туристи от летището на площада пред банката. Там скупчени ме чакат хазайките. Спирам, туристите слизат, вземат багажа си и оформят друга купчинка. Със списъка в ръка прочитам някакви имена, посочвам някой от хазайките и чехите помъкват куфарите си след тях. Виждам имена на младо семейство, прочитам ги и казвам на госпожата с разтегнатата

пружина, че са за нея. От тълпата се отделят момиче и момче, и двамата солидно охранени, на повече от по сто кило. Въпросната хазайка ме изглежда убийствено и просъсква:
– Не те ли е срам, подиграваш ли ми се?

– Ти какво искаш, ма? – изпростявам и аз, заел стойка на буквата „ф“. – Какво искаш от мен? Да сложа заради теб тук на площада кантар и преди да ви дам туристите да ги тегля, така ли? Вземай ги и ми се махай от очите, че следващия път и такива няма да видиш!

ХАЗАЙКИ НА ЧАСТНИ КВАРТИРИ И ДОСЕГА СЪЩЕСТВУВАТ В РОДНОТО ПОМОРИЕ.

Въпреки изникналите като гъби нови блокове и хотели, които предлагат самостоятелни студия и апартаменти. Чух от местните зевзеци, че ги наричат „улични дилари“, защото изчакват туристите пред града и че заради тяхното висене едва ли не денонощно на шосето с табела, на която с големи цифри пише пет или шест лева, възникнал следният виц:
Чужденци пътуват с кола към центъра на града и виждат лелки и баби с описаните табели и един от тях рекъл:
– Горките българи! Знаехме, че се са зле икономически, ама чак толкоз, че да проституират и бабите...
Та така...

Васил Самоковлиев